

1. Referentie

Referentie	Van den Bergh, B., Molenberghs, G., Shkedy, Z. & Bruckers, L. (1999). <i>Voor- en naschoolse kinderopvang in de lagere school: resultaten uit het CBGS-onderzoek leefsituatie kinderen</i> . Brussel: CBGS.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

In 1994-1995 voerde het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie (CBGS) samen met het Centrum voor Ontwikkelingspsychologie van de K.U.Leuven een onderzoek uit naar de kwaliteit van de leefsituatie en de competentiebeleving van kinderen op lagere schoolleeftijd. In dit werkdocument worden de analyses gepresenteerd die werden uitgevoerd op de vragen over de voor- en naschoolse kinderopvang bij 6- tot 12-jarigen. Het rapport gaat in op kinderopvang, de tevredenheid over kinderopvang en de competentie van kinderen vanuit het perspectief van de kinderen zelf. De andere onderdelen van het rapport baseren zich op de vragenlijsten die van de ouders afgenomen werden. De onderzoekers willen in de eerste plaats nagaan in welke mate de beroepssituatie van de ouders een invloed heeft op verschillende aspecten van voor- en naschoolse kinderopvang, zoals het gebruik, de duur en de tevredenheid. Er worden daarnaast ook verbanden nagegaan tussen (het gebruik van) kinderopvang en variabelen als vrijetijdsbesteding van de kinderen, competentiebeleving van de kinderen, de afstand en het vervoer van en naar school. Ten slotte onderzoekt men of het al dan niet in kinderopvang zijn tijdens het eerste levensjaar een invloed heeft op het gedrag van het kind wanneer het acht of negen jaar is.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezin, kinderopvang, welzijn
Trefwoord(en)	Buitenschoolse opvang, socio-economische variabelen, tevredenheid, Vlaanderen, voorschoolse opvang, vrije tijd

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	Vlaamse Gemeenschap
Onderzoeker(s)	Bea Van den Bergh, Geert Molenberghs, Ziv Shkedy & Liesbeth Bruckers Centrum voor Bevolkings -en Gezinsstudie (CBGS) Markiesgebouw Markiesstraat 1 1000 Brussel Tel: 02/ 553 35 69 Fax : 02/ 553 35 57 info@cbgs.be http://www.cbgs.be Centrum voor Ontwikkelingspsychologie Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen K.U.Leuven Tiensestraat 102 3000 Leuven

	Tel: 016/ 32 60 03 Fax: 016/ 32 61 44 http://www.psy.kuleuven.be/cdp/
--	---

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	In welke mate heeft de beroepssituatie van de ouders een invloed op de verschillende aspecten van de voor- en naschoolse kinderopvang (gebruik, duur, tevredenheid)? Zijn er verbanden tussen het gebruik van kinderopvang en variabelen als vrijetijdsbesteding van de kinderen, afstand en vervoer van en naar school? Heeft het al dan niet in kinderopvang zijn tijdens het eerste levensjaar een invloed op het gedrag van het kind wanneer het acht of negen jaar oud is?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeksmethode	Kwantitatief onderzoek met afzonderlijke vragenlijsten voor kinderen, ouders en leerkrachten. Voor het onderzoek werden er voor kinderen, ouders en leerkrachten afzonderlijke vragenlijsten samengesteld en afgenomen om objectieve en subjectieve waargenomen kenmerken van gezin, woonomgeving, school, vrienden en vrije tijd vast te stellen. Vervolgens werden er analyses uitgevoerd op de vragen over de voor- en naschoolse kinderopvang bij 6- tot 12-jarigen. De belangrijkste variabelen die aan bod komen betreffen het al dan niet gebruik maken van opvang en de beroepssituatie van de ouders.
Onderzochte groep	958 6-8-jarigen en 840 9-12-jarigen namen aan de studie deel. Van deze aantallen namen respectievelijk van 648 en 512 kinderen namen ook de ouders deel.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

kinderopvang vanuit het perspectief van de kinderen	22% van de kinderen blijft in de opvang op school en 5,5% gaat naar de buitenschoolse opvang. Van de kinderen die naar een opvang gaan, voelt 76,1% zich in de opvang gelukkig tot heel gelukkig. Jongere kinderen zijn gelukkiger in de opvang dan oudere kinderen. Als er gedifferentieerd wordt naar opvangvorm, komt naar voor dat kinderen die op school in de opvang blijven zich gelukkiger voelen dan kinderen die in buitenschoolse opvang zijn.
Gebruik van naschoolse opvang buiten het gezin	39,9% van de kinderen wordt minstens één maal per week na school opgevangen buiten het gezin. Gezinnen met een hoger inkomen, een hogere opleiding of een hogere beroepsstatus maken meer gebruik van naschoolse opvang en ook het tijdstip waarop en het aantal uren dat de moeder werkt staat in relatie met het gebruik van opvang. Gezinnen die ver van school wonen, maken vaker gebruik van naschoolse opvang. De vrijetijdsbesteding van kinderen die na school buiten het gezin worden opgevangen, wijkt iets af van de vrijetijdsbesteding van kinderen die nooit in opvang blijven. Kinderen in opvang kijken minder tv tijdens gewone weekdagen, in de zomer spelen ze thuis meer buiten en doen ze thuis vaker niets of vervelen zich. Hun deelname aan georganiseerde activiteiten ligt iets lager, maar enkel op vrijdag is dit verschil statistisch significant. Kinderen die in de naschoolse opvang blijven, scoren gemiddeld hoger voor sociale vaardigheden.
Gebruik van voorschoolse opvang buiten het gezin	21,1% van de kinderen wordt tenminste één maal per week vóór school buiten het gezin opgevangen. Gezinnen met een hoger inkomen en een hoger beroep van moeder maken meer gebruik van voorschoolse opvang buiten het gezin. Indien vader in ploegen of in het weekend werkt, maakt men minder gebruik van voorschoolse opvang; indien moeder veel uren per week werkt, maakt men er vaker gebruik van. Kinderen die verder van school wonen, blijven vaker in de voorschoolse opvang.
Duur van de naschoolse opvang	Gemiddeld verblijven kinderen 5 uur per week in de naschoolse opvang. Hoe meer uren per week de moeder werkt, hoe meer tijd het kind in de opvang doorbrengt. Als de moeder tijdens het weekend werkt of als de vader ploegen- en/of weekenddienst heeft, zijn de kinderen minder lang in de opvang. Afhankelijk van de

	gebruikte analysetechniek zijn deze effecten al dan niet significant.
Duur van de voorschoolse opvang	Kinderen verblijven gemiddeld 3 uur per week in de voorschoolse kinderopvang. De beroepssituatie van de vader heeft geen effect op de duur van de voorschoolse opvang. De beroepssituatie van de moeder heeft wel een effect: hoe hoger het inkomen en hoe meer uren de moeder werkt, hoe langer het kind in de opvang is. Hoe hoger het opleidingsniveau of de beroepsstatus van de moeder, hoe minder lang het kind in de voorschoolse opvang is.
Gezamenlijk effect van sociaal-economische variabelen	Het aantal sociaal-economische variabelen kan tot 3 factoren gereduceerd worden: opleiding/beroep ouders, inkomen/werkuren moeder en inkomen/werkuren vader. De kans dat het kind in naschoolse opvang blijft neemt toe naarmate de score voor opleiding/beroep ouders en inkomen/werkuren moeder hoger is. Voor het bepalen van de kans dat een kind in voorschoolse opvang is, is enkel de factor inkomen/werkuren moeder relevant. De tijd dat het kind in de voor- of naschoolse opvang doorbrengt, hangt niet samen met opleiding/beroep van de ouders of met inkomen/werkuren vader. Er is wel een significante relatie tussen inkomen/werkuren moeder en de duur. Hoe hoger het inkomen en het aantal werkuren van de moeder hoe langer het kind gemiddeld in de opvang blijft. Wat betreft het type naschoolse opvang zijn er eveneens effecten van sociaal-economische variabelen. Hoe hoger de opleiding/beroep van de ouders, hoe minder kans dat het kind door moeder of vader na school thuis wordt opgevangen. De kans dat het kind in de opvang in school blijft, neemt toe naarmate de opleiding/beroep van de ouders hoger is. Hoe hoger inkomen/werkuren van de moeder, hoe kleiner de kans dat de moeder het kind na school zelf opvangt, maar hoe groter de kans dat de grootouders, de school, een dienst van het OCMW of privé-opvang instaat voor de opvang. De factor inkomen/werkuren vader heeft enkel een effect op de kans dat de vader het kind opvangt: hoe lager het inkomen/werkuren, hoe groter deze kans.
Tevredenheid met de opvang	Ouders wiens kinderen buiten de school worden opgevangen zijn over het algemeen tevredener over de opvang dan ouders wiens kind op school in opvang blijft. De beoordeling van ouders over de tevredenheid van hun kinderen over de opvang ligt in dezelfde lijn. Wanneer de subjectieve tevredenheid van de kinderen bekeken wordt, blijkt dat kinderen die in de school worden opgevangen zich gelukkiger voelen dan kinderen die in buitenschoolse opvangvoorzieningen worden opgevangen.
Effect van kinderopvang op langere termijn	Ouders die hun kinderen na de geboorte zelf opvangen, maken later minder gebruik van naschoolse opvang. Kinderen die na hun geboorte door de ouders zelf werden opgevangen, hebben op 8- en 9-jarige leeftijd een lagere zelfcontrole. Voor zelfcontrole scoren kinderen van moeders die na de geboorte deeltijds werkten het beste. De schoolvaardigheden van kinderen wiens moeder niet werkte na de geboorte zijn lager dan die van kinderen wiens moeder voltijds werkte. Kinderen die nooit in de naschoolse opvang blijven, scoren lager voor extravertie, zelfcontrole en fysieke verschijning. Kinderen die in voorschoolse opvang blijven, hebben een hoger gevoel van zelfwaarde en vertonen meer impulsief en druk gedrag.
Beleidsaanbevelingen	De bereidheid van de overheid zou moeten toenemen om voldoende inspanningen te blijven leveren om de uitbouw van kwaliteitsvolle opvangmogelijkheden te ondersteunen of te stimuleren. Om het gebonden zijn van patronen van kinderopvang aan sociaal-economische klasse en geslachtsgebonden rollenpatronen te doorbreken, zijn inspanningen op meerdere terreinen nodig, zoals het trachten te bereiken van een positief maatschappelijke attitude ten aanzien van het ouderschap en van opvang bij het gezin. Het creëren van en het -vooral ook voor mannen – aantrekkelijker maken van soepelere arbeidsvoorzieningen en -tijden, het stimuleren van een evenwichtiger taakverdeling tussen mannen en vrouwen wat betreft arbeids- en gezinstaken, zouden al belangrijke stappen in de goede richting zijn.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Samenvatting

Uit het onderzoek blijkt dat het gebruik van de naschoolse opvang binnen of buiten de school wordt bepaald door de factoren opleiding/beroep van de ouders en inkomen/werkuren van de moeder. Het aantal uren dat men gebruik maakt van de naschoolse opvang en het gebruik en het aantal uren dat men gebruik maakt van de voorschoolse opvang wordt vooral bepaald door de factor inkomen/werkuren van de moeder. Kinderen die in school zelf worden opgevangen, voelen zich gelukkiger dan kinderen die in buitenschoolse opvangvoorzieningen worden opgevangen. Ouders zijn meer tevreden over de opvang door derden buiten de school dan over de opvang die in de school plaatsvindt en menen dat hun kinderen dit op dezelfde wijze ervaren. De effecten op het kind van opvang buiten het gezin blijken gunstig te zijn. Kinderen die gebruik maken van naschoolse opvang blijken sociaal competenter te zijn dan kinderen die na school in het gezin worden opgevangen. Kinderen in voorschoolse opvang hebben een hoger gevoel van eigenwaarde, maar zijn volgens de leerkracht impulsief en drukker. Ook de effecten van kinderopvang in het eerste levensjaar lijken gunstig te zijn. De kinderen die na de geboorte buiten het gezin werden opgevangen, blijken op acht- negenjarige leeftijd over een grotere zelfcontrole te beschikken.